

**Узагальнення
щодо практики врахування гендерних аспектів у діяльності ДСА України
протягом 2024 року.**

Наказом ДСА України від 12.10.2020 № 456 "Про інтегрування гендерного підходу в діяльність ДСА України" запроваджено інтеграцію гендерного підходу в діяльність ДСА України.

В основу такої інтеграції з моменту видання наказу і протягом усіх років його дії покладено базові принципи міжнародних, ратифікованих Україною, та локальних українських нормативно-правових актів щодо рівноправності між жінками та чоловіками та щодо унеможливлення дискримінації за ознакою статі.

В Україні офіційно визнається лише дві статі: чоловіча та жіноча. Стаття 24 Конституції України гарантує рівні права та можливості для чоловіків та жінок, в тому числі у громадсько-політичній, культурній діяльності, освіті, праці та винагороді. Закон України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" (зі змінами) проголошує рівність прав та можливостей жінок і чоловіків в усіх сферах життя, рівні можливості для реалізації своїх прав та свобод.

Як зазначає у своєму рішенні від 16.09.2016 № 65 Рада суддів України, що Україна одна з перших країн світу ратифікувала у 1979 році Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, на виконання якої державам учасникам рекомендується "національним, регіональним та міжнародним статистичним службам забезпечити, щоб статистичні дані, що стосуються людей були зібрані, проаналізовані і представлені з розбивкою за статтю та віком і відображали проблеми і питання, пов'язані з жінками і чоловіками в суспільстві" (пункт 206 (а) Пекінської платформи дій (1995, четверта Всесвітня конференція за становища жінок)). Доречі, у 2025 році світова спільнота відзначатиме 30-ту річницю прийняття і підписання Пекінської декларації та Платформи дій 189 країнами, о числа яких належить і Україна. Обидва ці документи є стратегічною основою для захисту прав жінок і дівчат у світі, що зобов'язує держави-члени просувати гендерну рівність шляхом впровадження дієвих, ефективних та взаємодоповнюючих політик і програм розвитку.

У вересні 2015 року держава Україна взяла на себе зобов'язання виконувати Цілі сталого розвитку ООН до 2030 року, виконання цілі 16 "Сприяти побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях" передбачає реалізацію ініціатив щодо досягнення завдання "Встановити відповідний, із забезпеченням зворотного зв'язку, рівень загальної участі у представництві та процесі прийняття рішень на всіх рівнях" та звітування за ним шляхом збору інформації про "відсоток посад (зокрема, за віковими групами, статтю) в державних установах (національні парламенти, органи виконавчої влади, судова система)".

За результатами гендерного аудиту ДСА України (жовтень 2018 – грудень 2019), проведеного українсько-канадським Проектом підтримки судової реформи, рекомендовано інтегрувати принципи гендерної рівності в організаційну структуру ДСА України.

Наказом ДСА України від 04.06.2021 № 194 з метою інтегрування гендерного підходу в діяльність ДСА України та її територіальних управлінь затверджено Стратегію гендерної рівності ДСА України на 2021 – 2025 роки. При цьому, стратегія спрямована на впровадження комплексного гендерного підходу в інституційну політику, практики та процедури ДСА України через зміцнення організаційного

потенціалу щодо розробки, реалізації та просування гендерних політик і програм, підзвітності, комунікації і партнерства у сфері гендерної рівності.

Наказом ДСА України від 15.12.2022 № 470 затверджено Положення про систему моніторингу виконання Стратегії гендерної рівності ДСА України на 2021 – 2025 роки. Метою системи моніторингу стратегії є відслідковування прогресу у її виконанні, забезпечення реалізації та постійної підтримки актуальності.

Необхідність здійснення щорічного узагальнення щодо практики врахування гендерних аспектів у діяльності ДСА України визначена пунктом п'ятим наказу ДСА України від 12.10.2020 № 456.

Термін "гендерні аспекти" належить до категорії соціальних понять, пов'язаних з існуванням як чоловіків, так і жінок й охоплює питання, що стосуються самотності, очікувань, поведінки та владних відносин, що впливають з характеру взаємодії в соціальній сфері.

Гендерні аспекти діяльності — це комплекс питань, що стосуються того, як гендер (соціальний конструкт, а не біологічна стать) впливає на поведінку, роль, участь і досвід людей у різних сферах діяльності. Вони вивчають, як гендерні норми, стереотипи та очікування впливають на соціальні взаємодії, кар'єру, освіту та інші життєві аспекти, сприяючи як гендерній рівності, так і дискримінації.

Основні аспекти гендерних досліджень:

- **Гендерні ролі та стереотипи:**

Аналіз того, які ролі та поведінка очікуються від жінок та чоловіків в різних суспільних сферах, та як ці стереотипи впливають на індивідуальний розвиток та соціальні можливості.

- **Гендерна нерівність:**

Вивчення нерівностей у доступі до ресурсів, прав, можливостей та впливу, які відчувають жінки та чоловіки, та пошук шляхів до подолання цих нерівностей.

- **Гендерна чутливість та толерантність:**

Формування розуміння гендерних відмінностей, розширення свідомості щодо гендерної рівності та подолання дискримінації, що ґрунтується на статі.

- **Гендерні підходи в роботі:**

Розробка та впровадження гендерно чутливих стратегій та програм на робочому місці, що сприяють гендерній рівності та включеності.

Гендерні аспекти діяльності можуть бути корисними для:

- **Поліпшення соціальних та економічних показників:**

Гендерна рівність та включеність можуть сприяти економічному зростанню, соціальному прогресу та покращенню якості життя.

- **Підвищення ефективності та продуктивності роботи:**

Включення гендерних аспектів у управління та розвиток кадрів може сприяти кращій мотивації, творчості та обміну знаннями, що в свою чергу підвищує продуктивність.

Загалом, вивчення та застосування гендерних аспектів діяльності допомагає створити більш справедливе та рівноправне суспільство, де кожен може реалізувати свій потенціал незалежно від статі.

Очікується, що реалізація Стратегії гендерної рівності ДСА України зумовить успішне впровадження комплексного гендерного підходу, що в перспективі допоможе:

- підвищити якість політик, процедур і практик з точки зору гендерного підходу;
- посилити інституційний потенціал ДСА України;
- підвищити операційну ефективність, продуктивність;
- покращити процеси підзвітності та координації;

- забезпечити нові стандарти роботи;
- поліпшити імідж судового адміністрування;
- підвищити довіру до органів судової влади.

Досягнення гендерно збалансованої участі у прийнятті управлінських рішень

Станом на 01.01.2025 в ДСА України працює три заступники Голови ДСА України (посади державної служби категорії "А"), двоє чоловіків та одна жінка.

На посадах начальників територіальних управлінь ДСА України працюють 6 жінок (24%) та 19 чоловіків (76%). На посадах заступників начальників територіальних управлінь ДСА України працюють 11 жінок (48%) та 12 чоловіків (52%).

Великий дисбаланс між чоловіками та жінками, які призначені в ДСА України: керівники структурних підрозділів (категорія Б державної служби) 29 жінок (75%) та 10 чоловіків (15%);

на посадах державної служби категорії "В" – 70 жінок (82%) та 15 чоловіків (18%);

В територіальних управліннях на посадах державної служби категорій Б та В працюють 73 жінки (81%) та 17 чоловіків (19%).

Діяльність координатора з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі в ДСА України

Наказом ДСА України від 13.03.2024 № 111 "Про визначення функцій та розподіл повноважень між заступниками Голови Державної судової адміністрації України" визначено, що до повноважень заступника Голови Державної судової адміністрації України Булки О. А., відноситься координація, зокрема, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі в ДСА України; впровадження гендерного підходу в діяльність ДСА України та територіальних управлінь ДСА України.

Діяльність координатора та керівників структурних підрозділів дозволила у 2024 році забезпечити рівні права та можливості жінок і чоловіків, створила передумови запобігання та протидії насильству за ознакою статі в ДСА України.

Сфера державної служби

Під час здійснення своїх посадових обов'язків керівники структурних підрозділів ДСА України:

дотримуються принципів гендерної рівності та обґрунтованості під час визначення посадових обов'язків, при розподілі навантаження чи доручень між працівниками, оцінювання результатів їхньої діяльності;

забезпечують однакове ставлення, рівні можливості для жінок і чоловіків на робочому місці шляхом контролю за використанням гендерно чутливої мови працівниками;

забезпечують комфортне робоче середовище працівникам, вільне від сексуальних домагань та насильства за ознакою статі.

Під час складення програм наставництва, стажування та підвищення кваліфікації в ДСА України, при підготовці матеріалів щодо призначення на посади управлінням з питань персоналу враховується принцип гендерної рівності та недискримінації.

Юридичне управління здійснює огляд програм, локальних нормативних актів та документів ДСА України на предмет їх відповідності принципам гендерної рівності та недискримінації.

Працівники ДСА України дотримуються у своїй діяльності, публічних висловлюваннях (повідомленнях) та публічних матеріалах засад гендерно чутливої мови.

В січні 2024 року проведено анонімне опитування працівників ДСА України та ТУ ДСА України щодо оцінювання стану забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Теми з питань гендерної рівності включаються до піврічних орієнтовних планів навчань працівників ДСА України.

Судова статистика

ДСА України забезпечує стандартизований (поточний) збір даних, розділених за статтю, щодо доступу жінок до правосуддя. Наказом ДСА України від 23.06.2018 № 325 (зі змінами) затверджено нові річні форми звітності про розгляд судових справ. Починаючи зі звітів за 2018 рік наразі продовжує здійснюватися збір інформації щодо показників за ознакою статі:

кримінальне судочинство:

кількість кримінальних проваджень (справ) (форма № 1-к);

кількість потерпілих осіб; кількість клопотань (подань) у порядку виконання судових рішень (форма № 1-к);

кількість запитів (доручень, клопотань, скарг) у порядку надання міжнародної правової допомоги (форма № 1-к);

кількість засуджених осіб, у тому числі жінок, у розрізі кожної статті Кримінального кодексу України (форма № 7);

кількість кримінальних проваджень (справ) розглянутих апеляційними судами (форма № 2-к).

адміністративне, господарське, цивільне судочинство:

кількість суб'єктів звернення до місцевих та апеляційних судів (форми №№ 1-а, 1-г, 1-ц, 2-а, 2-г, 2-ц);

справи про адміністративні правопорушення:

кількість правопорушників притягнутих до адміністративної відповідальності з відповідною розбивкою за статтю (форма № 1-п).

Звітність про розгляд судами справ розміщена на офіційному веб-порталі "Судова влада України" (www.court.gov.ua) у розділі "Судова статистика". А також окремо оприлюднюється статистична інформація щодо кримінальних правопорушень, вчинених за статтями 126¹ (Домашнє насильство), 149 (Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини), 390¹ (Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників) та 161 (Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками) КК України.

Крім того, ДСА України в 2024 році співпрацювала з Державною службою статистики України, зокрема з питань надання статистичних даних та метаданих за 2023 рік за індикаторами гендерної рівності, зіставних з міжнародним показниками, на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України "Питання збору даних для моніторингу гендерної рівності" від 02.12.2020 № 1517-р.

Постійно велась співпраця з іншими державними органами, а також міжнародними організаціями. Зокрема, здійснювався збір даних та надавалась інформація про стан виконання:

Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок;

Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 та Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 № 1544-р;

Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 №145;

Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та Національного плану дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.04.2021 № 285-р;

Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 № 119/2021, та Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021 – 2023 роки, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.06.2021 № 756-р;

Програми Організації економічного співробітництва та розвитку для України (ОЕСР), затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2023 № 1165.

Начальник управління
з питань персоналу

Олег ДРОБИНСЬКИЙ